

O‘QITUVCHINING KASBIY VA SHAXSIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH

Chorshanbiyeva Kamola –
UMFT universiteti, 701-guruh talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy ta’lim jarayonida o‘qituvchining kasbiy va shaxsiy sifatlarini rivojlantirishning ahamiyati, asosiy yo‘nalishlari va samarali usullari yoritilgan. O‘qituvchining pedagogik mahorati, kasbiy kompetensiyasi, kommunikativ qobiliyati, texnologik savodxonligi, ijodkorligi va mas’uliyati ta’lim sifatini oshirishning muhim omillari sifatida tahlil qilinadi. Shuningdek, shaxsiy fazilatlar — mehribonlik, bag‘rikenglik, o‘z ustida ishlashga intilish, muomala madaniyati va emotsional barqarorlik kabi jihatlar o‘qituvchining kasbiy rivoji uchun asosiy mezon sifatida ko‘rib chiqiladi. Maqolada o‘qituvchilarning rivojlanish strategiyalari, malaka oshirish jarayonlari, zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan foydalanish va o‘z-o‘zini rivojlantirishning samarali metodlari haqida batafsil fikrlar berilgan.*

Kalit so‘zlar: *o‘qituvchi, kasbiy sifatlar, shaxsiy fazilatlar, pedagogik mahorat, kompetensiya, o‘z-o‘zini rivojlantirish, ta’lim sifati, kommunikativ qobiliyat, innovatsion texnologiyalar, professional rivojlanish.*

Kirish

Bugungi kunda ta’lim sifati va samaradorligi bevosita o‘qituvchining kasbiy tayyorgarligi hamda shaxsiy fazilatlariga bog‘liq. O‘quvchilar orasida bilimga qiziqishni oshirish, ularda mustaqil fikrlash va ijodkorlikni shakllantirish, tarbiyaviy jarayonni samarali yo‘lga qo‘yish – bularning barchasi o‘qituvchining pedagogik mahorati va shaxsiy sifatлари bilan chambarchas bog‘liqdir.

Yangi zamonaviy ta’lim mazmuni o‘qituvchidan doimiy izlanishni, psixologik barqarorlikni, kommunikativlikni, o‘z kasbi bo‘yicha innovatsion yangiliklarni o‘zlashtirishni talab qiladi. Chunki ta’lim tizimi jamiyat taraqqiyotining eng muhim tamoyillaridan biri bo‘lib, uning yuksalishida

o'qituvchining o'rni beqiyosdir. Shu sababli, o'qituvchining kasbiy va shaxsiy sifatlarini rivojlantirish masalasi pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Asosiy qism

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarni har tomonlama rivojlantiruvchi, ularni hayotga tayyorlaydigan asosiy shaxs sifatida namoyon bo'ladi. Jamiyat taraqqiyotining bugungi bosqichida ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan talablardan kelib chiqib, o'qituvchining kasbiy va shaxsiy fazilatlarini rivojlantirish masalasi yanada muhim tus olmoqda. Chunki ta'lim sifati ko'p jihatdan o'qituvchining pedagogik mahorati, bilim darajasi, shaxsiy madaniyati va o'z ustida ishlashga bo'lgan intilishiga bog'liqdir.

O'qituvchining kasbiy sifatleri, avvalo, uning o'z fani bo'yicha chuqur bilimga egaligida namoyon bo'ladi. Pedagog o'quv dasturi, fanning nazariy asoslari, amaliy misollarni puxta bilishi va ularni o'quvchilarga sodda, tushunarli tarzda yetkazishi lozim. Fanga oid mukammal bilimga ega bo'lgan o'qituvchi o'quvchilarda ilmiy qiziqish uyg'otadi, ularni mustaqil izlanishga undaydi, murakkab mavzularni yengil o'zlashtirishga yo'l ochadi. Kasbiy sifatlarining yana bir muhim ko'rinishi pedagogik mahoratdir. Bu o'qituvchining darsni to'g'ri rejalashtirishi, samarali metodlarni qo'llashi, interaktiv mashg'ulotlar tashkil qilishi, o'quvchi ehtiyojlari va yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini boshqarishi bilan belgilanadi. Bugungi kunda pedagoglar zamonaviy axborot texnologiyalaridan faol foydalana bilishi, elektron resurslar, onlayn platformalar, raqamli ta'lim vositalarini dars jarayoniga keng joriy etishi ham kasbiy malakaning ajralmas qismiga aylangan.

Kasbiy sifatlar ichida o'quvchilar bilimini to'g'ri baholash, monitoring o'tkazish va tahlil qilish ko'nikmalari ham alohida ahamiyatga ega. Har bir o'quvchi o'ziga xos bo'lgani uchun baholash jarayonida adolat, aniq mezonlarga tayanish va individual yondashuv zarur. Baholash jarayonining to'g'ri tashkil etilishi o'quvchilarda rag'batni oshiradi, ularni o'z ustida ko'proq ishlashga undaydi.

O'qituvchining shaxsiy fazilatlari ham pedagogik jarayonning muvaffaqiyatida beqiyos o'rin tutadi. O'qituvchi, avvalo, muloqotchan, ochiq fikrli, o'quvchilar bilan do'stona munosabatda bo'la oladigan bo'lishi lozim. Kommunikativlik orqali o'qituvchi darsda erkin muhit yaratadi, o'quvchilarning fikrlarini tinglaydi, ularni o'z fikrini ochiq bayon etishga o'rgatadi. Shaxsiy fazilatlar orasida sabr-toqat, bag'rikenglik va emotsional barqarorlik ham juda muhim. O'quvchilar o'rtasida turli holatlar, xarakterlar, temperamentlar bo'ladi. Ularning ayrimlari faol, boshqalari sust, ba'zilar tez chalg'iydi. Shunday vaziyatlarda o'qituvchining o'zini tutishi, vaziyatni boshqara bilishi, vazminlik bilan yondashishi ta'lim jarayonining ijobiy davom etishiga xizmat qiladi.

Halollik, adolat, so'zida turish, prinsipiiallik kabi fazilatlar o'qituvchini o'quvchi ko'z o'ngida namunali shaxs sifatida ko'rsatadi. O'quvchilar ko'pincha o'z o'qituvchisining harakatlari, xatti-harakati, munosabati orqali hayotiy mezonlarni shakllantiradi. Shu sababli o'qituvchi o'zining har bir qarori va harakati uchun mas'ul ekanini unutmasligi zarur. Shaxsiy sifatlarning yana bir muhim jihati ijodkorlikdir. Ijodkor o'qituvchi darsga yangilik olib kiradi, interaktiv usullardan foydalanadi, mavzularni qiziqarli misollar bilan boyitadi. Bu o'quvchilarda tafakkur, tahlil va izlanish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

O'qituvchining kasbiy va shaxsiy sifatlarini rivojlantirish uzluksiz jarayon bo'lib, u muntazam izlanish, o'z ustida ishlash, o'qib-o'rganishni talab qiladi. Buning eng samarali yo'llaridan biri malaka oshirish kurslari, seminarlar, treninglar va konferensiyalarda ishtirok etishdir. Bunday tadbirlar o'qituvchiga yangi metodikalarni o'rganish, ilg'or tajribalarni amaliyotga tatbiq etish imkonini beradi. Bundan tashqari, o'qituvchining o'z faoliyatini tahlil qilishi, refleksiya bilan shug'ullanishi ham uning kasbiy o'sishiga katta hissa qo'shadi. Darsdan so'ng o'z ishini tekshirish, yutuq va kamchiliklarni tahlil qilish pedagogik mahoratni yuksaltiradi.

O'qituvchilar o'rtasida tajriba almashish, hamkorlikda o'rganish, ustoz-shogird tizimida ishlash ham o'z natijasini beradi. Bu jarayonlar yangi g'oyalarni shakllantirishga, pedagogik ko'nikmalarni takomillashtirishga yordam beradi.

Shuningdek, psixologik rivojlanish, stressni boshqarish, emotsional intellektni kuchaytirish o'qituvchining shaxsiy kamoloti uchun zarur bo'lgan omillardir.

Xulosa qilib aytganda, o'qituvchining kasbiy va shaxsiy sifatlarini rivojlantirish ta'lim tizimini takomillashtirishning asosiy sharti hisoblanadi. Bilimli, sabrli, ijodkor, adolatli, o'z ustida muntazam ishlaydigan pedagog jamiyat taraqqiyotiga katta hissa qo'shadi. Shu bois har bir o'qituvchi o'z kasbiy va shaxsiy fazilatlarini doimiy takomillashtirib borishi, yangiliklarga ochiq bo'lishi, ta'lim jarayonini rivojlantirishga faol hissa qo'shishi zarur. Ana shunda ta'lim jarayonida yuqori natijalarga erishish, barkamol, fikrlay oladigan, mustaqil qaror qabul qiladigan avlodni tarbiyalash mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hisini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashtirish jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.